

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LUKIŠKIŲ TARDYMO IZOLIATORIŲ-KALĖJIMĄ

2018-06-22 Nr. 4D-2018/1-380
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2018-03-22 gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo (toliau vadinama – Lukiškių TI-K) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su teise naudotis/gauti lagaminą.

2018-05-10 gautas papildomas Pareiškėjo skundas.

2. Pareiškėjas skunde nurodo:

2.1. 2018-01-12 gavo iš artimųjų siuntinį, kuriame buvo drabužiai ir lagaminas. Pareigūnai drabužius atidavė, o lagaminą padėjo saugoti į sandėlį, motyvuodami, kad suimtieji negali gauti lagaminų iš artimųjų.

2.2. kreipėsi su skundu į Kalėjimų departamentą, skundas buvo persiųstas nagrinėti Lukiškių TI-K administracijai. Lukiškių TI-K atsakyme į skundą nurodoma, jog teisės aktai nenumato galimybės gauti lagaminą iš artimųjų, lagaminą galima nusipirkti tik įstaigoje veikiančioje parduotuvėje.

2.3. 2017 metų birželio mėnesį artimieji buvo atnešę drabužių, kuprinę ir krepšį, ir visi daiktai buvo jam perduoti. 2017 metų rugsėjo mėnesį Laisvės atėmimo vietų ligoninėje artimieji atvežė lagaminą, kuris taip pat buvo perduotas jam naudotis.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išnagrinėti jo skundą ir nustatyti galimus teisės aktų pažeidimus.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 ir 20 straipsnių nuostatomis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2018-04-10 paklausimu Nr. 4D-2018/1-380/3D-1009 kreipėsi į Lukiškių TI-K pareigūnus prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

5. Lukiškių TI-K administracija 2018-04-30 raštu Nr. 9-5254 Seimo kontrolierių informavo:

5.1. „[...] Lukiškių TI-K suimtiesiems ir nuteistiesiems neleidžiama gauti artimųjų ar kitų asmenų atneštus lagaminus arba lagamino tipo sportinius krepšius (su ratukais, sustiprintu dugnu/sienele, teleskopine rankena ir pan.), kadangi tokių daiktų perdavimas suimtiesiems ir nuteistiesiems nenumatytas Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo, Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso, Areštinių vidaus tvarkos taisyklių [...], Pataisos įstaigų

vidaus tvarkos taisyklių [...] ir Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių [...] (toliau — TIVTT) nuostatų.“

5.2. „[...] Lukiškių TI-K pašto bei perduodamų siuntinių ir smulkiųjų paketų apskaitos žurnale yra įrašas [...] apie tai, kad 2018 m. sausio 12 d. Lukiškių TI-K siuntiniu buvo gautas lagaminas suimtojo X vardu. Šis lagaminas buvo perduotas saugoti į Lukiškių TI-K sandėlį ir nebuvo įteiktas minėtam suimtajam. Pažymėtina, kad TIVTT 53 punkte yra numatyta, jog „Siuntiniu gali būti perduoti šie daiktai: drabužiai, avalynė, patalynė (išskyrus antklodę, čiužinį ir pagalvę), informacijos laikmena, rankinis arba stalinis laikrodis, pagamintas ne iš brangiųjų metalų, taksofono kortelė, spauda, vokai, pašto ženklai ir rašymo popierius“, t. y. minėtas sąrašas yra baigtinis ir lagamino perdavimo siuntiniu nenumato.“

5.3. „[...] nuo 2018 m. sausio 29 d., vadovaujantis TIVTT 59 punktu, Lukiškių TI-K sandėlyje yra saugomas 2018 m. sausio 12 d. Lukiškių TI-K gautas lagaminas suimtojo X vardu (Asmeninių pinigų, vertybių ir daiktų priėmimo akto Nr. 17).“

5.4. „[...] Lukiškių TI-K pareigūnai priimdami ir tikrindami siuntinius, vadovaujasi aukščiau paminėtų teisės aktu, Laisvės atėmimo vietų įstaigose laikomiems asmenims perduotų ar įsigytų daiktų, elektros prietaisų ir informacijos laikmenų tikrinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2016 m. lapkričio 10 d. įsakymu Nr. V-426 „Dėl Laisvės atėmimo vietų įstaigose laikomiems asmenims perduotų ar įsigytų daiktų, elektros prietaisų ir informacijos laikmenų tikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, bei Elektros prietaisų įsigijimo, perdavimo ir naudojimosi laisvės atėmimo vietų įstaigose tvarkos aprašo, patvirtinto Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2016 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. V-125 „Dėl Elektros prietaisų įsigijimo, perdavimo ir naudojimosi laisvės atėmimo vietų įstaigose tvarkos aprašo patvirtinimo“ nuostatomis.“

5.5. „Lagaminai ir krepšiai, turintys sustiprintas sienelles, metalines rankines, ratukus Lukiškių TI-K tikrinami, naudojant introskopą, rankinį (nešiojamąjį) metalo ieškiklį. Išskirtiniais atvejais, kai yra pagrįstų įtarimų, kad lagaminų ir krepšių konstrukcijose yra paslėptų neleistinų turėti suimtiesiems ar nuteistiesiems daiktų, jos gali būti ardomos. Per 2018 m. minėtų daiktų patikrų metu sugadinimo atvejų nebuvo fiksuojama.“

5.6. „[...] Lukiškių TI-K pareigūnai, gavę siuntinį, sudėtą į medžiaginius, plastikinius (t. y. be ratukų, sustiprinto dugno/sienelės, teleskopinės rankenos ir pan.) krepšius (kuprines) ir maišus, perduoda juos suimtajam ar nuteistajam kartu su siuntiniu, kadangi tai palengvina suimtiesiems ir nuteistiesiems šių daiktų transportavimą.“

5.7. Lukiškių TI-K administracija Seimo kontrolieriui pateikė 2018-04-18 parduotuvės patikros aktą, iš kurio matyti, kad įstaigoje veikiančioje parduotuvėje galima įsigyti plastikinį lagaminą už 69 eurus. Tokio lagamino kainų vidurkis šalia esančiose parduotuvėse yra 72 eurai.

6. Kartu su papildomu skundu Pareiškėjas pateikė Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos 2018-04-23 atsakymą į jo skundą. Kalėjimų departamentas nurodė:

6.1. „[...] vadovaujantis Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo (toliau - SVĮ) 24 str. 1 d. nustatyta, kad suimtieji turi teisę per tris mėnesius gauti vieną pašto ar perduodamą drabužių, patalynės (išskyrus antklodę, čiužinį ir pagalvę), avalynės siuntinį ir neribotą kiekį smulkiųjų paketų su spauda, vokais, pašto ženklais bei rašymo popieriumi. Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių (toliau – TIVTT) [...] 55 p. nustatyta, kad priimant perduodamą siuntinį ar smulkųjį paketą, juos atnešusio asmens akivaizdoje patikrinama, ar juose nėra daiktų, kurių perdavimas nenustatytas Suėmimo vykdymo įstatyme ir šiose Taisyklėse. Rasti daiktai, kurių perdavimas nenustatytas Suėmimo vykdymo įstatyme ir šiose Taisyklėse, gražinami asmeniui, atnešusiam siuntinį ar smulkųjį paketą, ir apie tai nurodoma prašyme perduoti siuntinį ar smulkųjį paketą.“

6.2. „Atkreiptinas dėmesys, kad SVĮ 27 str. 1 d. nustatyta, kad suimtiesiems leidžiama naudotis už asmeninėse sąskaitose turimus pinigus įsigytais ar perduotais Tardymo izoliatorių

vidaus tvarkos taisyklėse nurodytais elektros prietaisais ir kitais daiktais. TIVTT 15 priede 4.13. p. nustatyta, jog suimtiesiems leidžiama įsigyti ir turėti lagaminus, krepšius, kuprines.“

6.3. „Pažymėtina, kad teisės aktų nuostatos numato galimybę turėti lagaminą, tačiau jis gali būti įsigytas nurodytu būdu, t. y. už asmeninėje sąskaitoje turimus pinigus, nusipirkta įstaigos teritorijoje esančioje parduotuvėje. Teisės aktai nenumato galimybės asmenims, atnešusiems lagaminą, jį perduoti suimtajam.“

6.4. „Atsižvelgiant į tai kas pirmiau išdėstyta, nuteistiesiems leidžiama įsigyti ir turėti lagaminus, tačiau nuteistiesiems gauti pašto arba perduodamą siuntinį su lagaminu yra draudžiama. Pažymėtina, kad lagaminai turi ratelius ir ištraukiamą teleskopišką ar kilpos pavidalo rankeną, daugelis lagaminų iš vidaus sustiprinti karkasu ir tokio lagamino patikra yra sudėtinga, nes tokiose konstrukcijose lengva slėpti narkotines, psichotropines medžiagas bei mobiliojo ryšio SIM korteles. Pažymime, kad Laisvės atėmimo vietų įstaiga gavusi pašto arba perduodamą siuntinį su lagaminu, privalėtų jį nuodugnai patikrinti, o tą padaryti lagamino nesugadinus (nesulaužius) praktiškai neįmanoma.“

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

7. Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymas:

„24 straipsnis. Suimtųjų teisė gauti pašto ar perduodamus siuntinius ir smulkiuosius paketus.

1. Suimtieji turi teisę per tris mėnesius gauti vieną pašto ar perduodamą drabužių, patalynės (išskyrus antklodę, čiužinį ir pagalvę), avalynės siuntinį ir neribotą kiekį smulkiųjų paketų su spauda, vokais, pašto ženklais bei rašymo popieriumi.

2. Vienas pašto siuntinys neturi sverti daugiau kaip dešimt kilogramų, o perduodamas siuntinys – daugiau kaip penkiolika kilogramų.

3. Tardymo izoliatoriaus administracija gali priimti labdaros siuntas.

4. Pašto ar perduodamų drabužių, patalynės (išskyrus antklodę, čiužinį ir pagalvę), avalynės siuntinių, smulkiųjų paketų priėmimo ir įteikimo tardymo izoliatoriuose laikomiems asmenims tvarka ir labdaros siuntų priėmimo ir paskirstymo šiems asmenims tvarka nustatyta Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklėse.

[...]

28 straipsnis. Suimtųjų teisė apsipirkti tardymo izoliatoriaus parduotuvėje.

1. Suimtieji turi teisę už asmeninėse sąskaitose turimus pinigus ne grynaisiais pinigais apsipirkti tardymo izoliatoriaus parduotuvėje – įsigyti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklėse nustatyta tvarka.

2. Tardymo izoliatoriuose laikomiems asmenims leidžiamų įsigyti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašas nustatytas Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklėse.“

8. Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. birželio 1 d. įsakymu Nr. 1R-172:

„53¹. Siuntiniu gali būti perduoti šie daiktai: drabužiai, avalynė, patalynė (išskyrus antklodę, čiužinį ir pagalvę), informacijos laikmena, rankinis arba stalinis laikrodis, pagamintas ne iš brangiųjų metalų, taksofono kortelė, spauda, vokai, pašto ženklai ir rašymo popierius.

[...]

55. Priimant perduodamą siuntinį ar smulkųjį paketą, juos atnešusio asmens akivaizdoje patikrinama, ar juose nėra daiktų, kurių perdavimas nenustatytas Suėmimo vykdymo įstatyme ir šiose Taisyklėse. Rasti daiktai, kurių perdavimas nenustatytas Suėmimo vykdymo įstatyme ir šiose Taisyklėse, gražinami asmeniui, atnešusiam siuntinį ar smulkųjį paketą, ir apie tai nurodoma prašyme perduoti siuntinį ar smulkųjį paketą.“

9. Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 15 priedas „Suimtiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtinausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašas“:

„[...]“

Nr.	Eil.	Daikto pavadinimas	Pastabos
4.13		Lagaminai, krepšiai, kuprinės	

[...]“

Tyrimo išvados

10. Pareiškėjas Skunde nurodė, kad būdamas Lukiškių TI-K gavo iš artimųjų siuntinį, kuriame buvo drabužiai ir lagaminas. Pareigūnai drabužius atidavė, o lagaminą padėjo saugoti į sandėlį, motyvuodami, kad suimtieji negali gauti lagaminų iš artimųjų. Pareiškėjas kreipėsi su skundais į Kalėjimų departamentą, tačiau situacija nepasikeitė.

11. Suėmimo vykdymo įstatymo 24 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad suimtieji turi teisę per tris mėnesius gauti vieną pašto ar perduodamą drabužių, patalynės (išskyrus antklodę, čiužinį ir pagalvę), avalynės siuntinį ir neribotą kiekį smulkiųjų paketų su spauda, vokais, pašto ženklais bei rašymo popieriumi.

Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 53¹ punkte numatyta, kad siuntiniu gali būti perduoti šie daiktai: drabužiai, avalynė, patalynė (išskyrus antklodę, čiužinį ir pagalvę), informacijos laikmena, rankinis arba stalinis laikrodis, pagamintas ne iš brangiųjų metalų, taksofono kortelė, spauda, vokai, pašto ženklai ir rašymo popierius.

Vadovaujantis tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 15 priedu, suimtiesiems leidžiama įsigyti ir turėti lagaminus, krepšius ir kuprines.

12. Įvertinus šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą ir tyrimo metu nustatytas aplinkybes, darytina išvada, kad Lukiškių TI-K pareigūnai neleisdami Pareiškėjui naudotis artimųjų atneštu lagaminu ir atsakydami į jo skundą bei Kalėjimų departamento pareigūnai atsakydami į skundą, vadovavosi teisės aktų nuostatomis, todėl Pareiškėjo skundas atmestinas.

13. Kartu atkreiptinas dėmesys, jog tiek Lukiškių TI-K administracija, tiek Kalėjimų departamentas Pareiškėjui paaiškino, jog lagaminų perdavimas iš artimųjų negalimas dar ir todėl, kad juos sudėtinga patikrinti dėl konstrukcijose galimai slepiamų neleistinų daiktų, o artimųjų atneštus ar atsiųstus medžiaginius krepšius, kuprines ir maišus Lukiškių TI-K administracija perduoda suimtiesiems ir nuteistiesiems, motyvuodama, kad taip palengvinamas suimtųjų daiktų transportavimas ir kuprinių bei krepšių tikrinimas nereikalauja specialaus tikrinimo.

Pastebėtina, kad lagaminus su ratukais, ištraukiamomis rankenomis, sustiprintomis sienelėmis galima įsigyti įstaigoje veikiančioje parduotuvėje ir jais naudotis. Atkreiptinas dėmesys, kad suimtieji dažnai būna vežiojami į teismo posėdžius ar kitas įstaigas ir kiekvieną kartą vežasi lagaminus (krepšius) su daiktais, o grįžus į tardymo izoliatorių, lagaminai vis vien privalo būti nuodugnai patikrinami, nors ir buvo įsigyti įstaigos parduotuvėje. Todėl draudimas gauti lagaminą iš artimųjų, kai kiti daiktų transportavimą palengvinantys krepšiai ir kuprinės leidžiami gauti, kelia abejonių dėl taikomo ribojimo proporcingumo.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad nuteistiesiems ir suimtiesiems kameroje nėra pakankamai vietos spintelėse ar lentynose susidėti savo asmeninius daiktus ir rūbus dėl šių baldų trūkumo, todėl krepšiai ir lagaminai jiems reikalingi ir kaip daiktų laikymo vieta.

Be to, kyla abejonių ir dėl teisės įsigyti lagaminą įstaigoje veikiančioje parduotuvėje įgyvendinimo. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Lukiškių TI-K parduotuvėje galima įsigyti vieną lagaminą, kurio kaina 69 eurai. Pastebėtina, kad ši lagamino kaina yra tikrai didelė, o neturintiems tiek lėšų sąskaitoje asmenims, lagaminų įsigijimas tampa iš vis neįmanomas.

EŽTT praktikoje ne kartą buvo suformuota išvada, kad netinkamos kalinimo sąlygos, kurioms daug įtakos daro ekonominiai ar kiti organizaciniai veiksniai, nepateisina žmogaus teisių pažeidimo (EŽTT bylose: *Multi v. Italy*, no 14146/88, 23 March 1994; *Susmann v. Germany*, 16 September 1996, Reports 1996). Todėl manytina, kad lagaminų nepriėmimas iš artimųjų dėl sudėtingo jų patikrinimo ir administracijos darbo apsunkinimo, nėra tinkamas pagrindas jų nepriimti, kai kiti krepšiai ir kuprinės priimami.

Atsižvelgiant į šias išdėstytas aplinkybes, Seimo kontrolierius siūlo Kalėjimų departamento direktoriui imtis priemonių, kad suimtiesiems ir nuteistiesiems būtų užtikrinta galimybė asmeninius daiktus laikyti spintelėse ar lentynose, o krepšius ir lagaminus naudoti tik daiktų transportavimui bei užtikrinti vienodą leidžiamų gauti iš artimųjų daiktų praktiką, neišskiriant tos pačios paskirties daiktų dėl jų pagaminimo konstrukcijos.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

14. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X skundą dėl Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su teise naudotis/gauti lagaminą, atmesti.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

15. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 punktu, Kalėjimų departamento direktoriui rekomenduoja apsvarstyti šios pažymos 13 punkte išdėstytas aplinkybes, užtikrinant vienodos praktikos taikymą dėl leidimo naudotis artimųjų atneštais ir atsiųštais daiktais bei užtikrinant tinkamas nuteistųjų ir suimtųjų daiktų laikymo sąlygas.

16. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, teisingumo ministrui rekomenduoja įvertinti leidžiamų gauti ir leidžiamų turėti suimtiesiems ir nuteistiesiems daiktų sąrašų atitikimą vienas kitam bei suimtųjų ir nuteistųjų teisės gauti iš artimųjų lagaminus ribojimo pagrįstumą ir proporcingumą, atsižvelgiant į ribotas galimybes šiuos daiktus įsigyti laisvės atėmimo vietų įstaigose veikiančiose parduotuvėse.

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas